

Bruxelles, 28. studenoga 2022.
(OR. en)

14981/22

Međuinstitucijski predmet:
2022/0206(NLE)

EDUC 393
JEUN 170
SOC 634
EMPL 436

ISHOD POSTUPAKA

Od:	Glavno tajništvo Vijeća
Za:	Delegacije
Br. preth. dok.:	13961/22
Predmet:	Preporuka Vijeća o inicijativi „Putevi do školskog uspjeha” i zamjeni Preporuke Vijeća od 28. lipnja 2011. o politikama za smanjenje ranog napuštanja školovanja

Za delegacije se u prilogu nalazi navedena preporuka Vijeća, koju je Vijeće (obrazovanje, mladi, kultura i sport) donijelo na sastanku održanom 28. i 29. studenoga 2022.

Preporuka Vijeća o inicijativi „Putevi do školskog uspjeha” i zamjeni Preporuke Vijeća od 28. lipnja 2011. o politikama za smanjenje ranog napuštanja školovanja

(Tekst značajan za EGP)

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegove članke 165. i 166.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

budući da:

1. U prvom i jedanaestom načelu europskog stupa socijalnih prava¹ istaknuta je važnost jamčenja kvalitetnog i uključivog obrazovanja za sve, i to od rane dobi. Djelotvorna provedba tih načela ovisi o odlučnosti i djelovanju država članica. Mjere na razini EU-a mogu biti dopuna nacionalnim mjerama, a Komisija je svoj doprinos predstavila u Akcijskom planu za provedbu europskog stupa socijalnih prava².
2. Europska komisija objavila je 30. rujna 2020. Komunikaciju o uspostavi europskog prostora obrazovanja do 2025., u kojoj je uključivost navedena kao jedna od njegovih šest dimenzija³. Vijeće je 18. veljače 2021. odobrilo Rezoluciju Vijeća o strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja u smjeru europskog prostora obrazovanja i šire (2021.–2030.)⁴, čiji je prvi strateški prioritet povećanje kvalitete, pravednosti, uključenosti i uspjeha za sve u obrazovanju i osposobljavanju.

¹ SL C 428, 13.12.2017., str. 10.

² COM(2021) 102 final.

³ COM(2020) 625 final.

⁴ SL C 66, 26.2.2021., str. 1.

3. Cilj je Europske godine mladih 2022.⁵ uključiti i osnažiti mlade kako bi oblikovali svoju budućnost i budućnost Europe i pružiti im više prilika za sudjelovanje u donošenju odluka koje utječu na njihov život.
4. U izvješću o konačnom ishodu Konferencije o budućnosti Europe građani su pozvali Europsku uniju i njezine države članice da do 2025. uspostave uključiv europski prostor obrazovanja u kojem će svi građani, uključujući one u ruralnim i udaljenim područjima, imati jednak pristup kvalitetnom obrazovanju i cjeloživotnom učenju⁶. U Komunikaciji Komisije iz 2020. utvrđeno je da su uključivost i rodna ravnopravnost ključna dimenzija europskog prostora obrazovanja koji treba ostvariti do 2025., i poziva se na odvajanje odgojno-obrazovnih ishoda od socioekonomskog položaja. Vijeće se složilo da bi do 2030. udio petnaestogodišnjaka koji postižu slabe rezultate u čitanju, matematici i prirodoslovlju trebao biti manji od 15 % i zalaže se za to da se udio osoba koje rano napuštaju školovanje svede na manje od 9 %.
5. Iako se udio osoba koje su rano napustile školovanje smanjio za 3,9 postotnih bodova u razdoblju 2010.–2021., čime se znatno poboljšalo stanje na razini EU-a, mnogi učenici i dalje rano napuštaju školovanje. Prosječan udio osoba koje su rano napustile školovanje u EU-u 2021. iznosio je 9,7 %, što je neznatno manje od cilja od 10 % postavljenog za 2020. na razini EU-a u strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja (ET 2020.). Međutim, to i dalje znači da su u EU-u školovanje rano napustila 3,2 milijuna mladih (u dobi od 18 do 24 godine). I dalje postoje znatne razlike među zemljama i unutar njih, a u određenim skupinama i dalje su prisutne nejednakosti (npr. migranti, mladi muškarci, etničke manjine poput Roma i mladi u ruralnim i udaljenim područjima postižu slabije rezultate).

⁵ Odluka (EU) 2021/2316 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. prosinca 2021. o Europskoj godini mladih (2022.), SL L 462, 28.12.2021., str. 1.

⁶ *Konferencija o budućnosti Europe – Izvješće o konačnom ishodu*, svibanj 2022., 46. prijedlog (str. 88.).

6. Rezultati OECD-ova Programa za međunarodnu procjenu učenika (PISA) iz 2018. u brojnim zemljama ukazuju na trend povećanja broja učenika koji postižu slabe rezultate u osnovnim vještinama u razdoblju 2009.–2018. Trenutačno petina petnaestogodišnjih Europljana još nema odgovarajuće kompetencije iz čitanja, matematike ili prirodoslovlja. Nadalje, rezultati Međunarodnog istraživanja računalne i informacijske pismenosti (ICILS) za 2018. pokazuju da petina mladih u EU-u ne posjeduje osnovne digitalne vještine i otkrivaju izrazito velike razlike u uspješnosti s obzirom na socioekonomski položaj, zbog čega bi moglo doći do produbljivanja digitalnog jaza⁷.
7. Podaci potvrđuju da je socioekonomski položaj najsnažniji pokazatelj odgojno-obrazovnih ishoda. U većini država članica EU-a među učenicima koji napuštaju obrazovanje i osposobljavanje bez stjecanja kvalifikacije višeg sekundarnog obrazovanja prekomjerno su zastupljeni učenici u nepovoljnom socioekonomskom položaju. Rezultati programa PISA iz 2018. pokazali su da je u većini zemalja EU-a udio učenika sa slabim rezultatima u čitanju mnogo veći u donjoj četvrtini indeksa ekonomskog, socijalnog i kulturnog statusa (ESCS) nego u njegovoj gornjoj četvrtini; u nekim zemljama EU-a ta razlika iznosi više od 40 postotnih bodova. Stručna literatura potvrđuje da učenici u nepovoljnom socioekonomskom položaju uglavnom nailaze na više poteškoća u razvijanju akademskih i jezičnih vještina. Češće pokazuju probleme u ponašanju povezane s učenjem, slabije su motivirani za učenje, ranije napuštaju školovanje ili ga napuštaju s nižim kvalifikacijama i kompetencijama nedovoljnim za puno sudjelovanje u društvu.

⁷ Iako bi se digitalne vještine trebale ubrajati u osnovne vještine, nisu izričito navedene u ovoj Preporuci jer su na njih već usmjerene druge inicijative, poput Akcijskog plana za digitalno obrazovanje.

8. Posljednjih je godina u sustave obrazovanja i osposobljavanja država članica integriran velik broj migranata iz trećih zemalja (uključujući izbjeglice⁸) školske dobi, među kojima ima i onih koji su stigli s vrlo niskom razinom osnovnih vještina. Dodatni izazovi javljaju se u vezi s osobama koje bježe od rata u Ukrajini, od kojih su mnoge djeca školske dobi kojoj je potrebna ciljana potpora u učenju (među ostalim za učenje jezika školovanja) i psihosocijalna potpora.
9. Rezultati programa PISA iz 2015. i 2018. pokazuju da osjećaj pripadnosti u školi među učenicima slabi, a vršnjačko nasilje / kiberzlostavljanje sve je učestalije. Istraživanja ukazuju na važnost koju emocionalna, socijalna i tjelesna dobrobit u školi ima za uspjeh djece i mladih u obrazovanju i životu. Usto potvrđuju da problemi s mentalnim zdravljem, kao i nasilje, vršnjačko nasilje, rasizam, ksenofobija i drugi oblici netolerancije i diskriminacije imaju pogubne posljedice na emocionalnu dobrobit i odgojno-obrazovne ishode djece i mladih. Istraživanja pokazuju i da skupinama u nepovoljnom položaju prijeti veći rizik od vršnjačkog nasilja te da učenici škola smještenih u socioekonomski nepovoljnom okružju imaju manji osjećaj pripadnosti od bogatijih vršnjaka.
10. Rješavanje tih problema postalo je još važnije zbog pandemije bolesti COVID-19. Nekoliko studija ukazuje na to da je kriza možda povećala vjerojatnost da učenici kojima prijeti rizik od udaljavanja od škole doista napuste školovanje i da je ostavila štetne posljedice na mentalno zdravlje i opću dobrobit učenika⁹.

⁸ U ovom se dokumentu pojam „izbjeglica” upotrebljava u širem političkom smislu, a ne kako je definiran u Ženevskoj konvenciji i pravnoj stečevini EU-a o azilu.

⁹ Vidjeti, primjerice: Koehler, C., Psacharopoulos, G. i Van der Graaf, L., *The impact of COVID-19 on the education of disadvantaged children and the socio-economic consequences thereof* (Utjecaj bolesti COVID-19 na obrazovanje djece u nepovoljnom položaju i njezine socioekonomske posljedice), izvješće NESET-a i EENEE-a, Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg, 2022.; Europska komisija, Glavna uprava za obrazovanje, mlade, sport i kulturu, *Impacts of COVID-19 on school education* (Utjecaj bolesti COVID-19 na školsko obrazovanje), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg, 2022.; Blaskó, Z., da Costa, P. i Schnepf, S. V., *Learning Loss and Educational Inequalities in Europe: Mapping the Potential Consequences of the COVID-19 Crisis* (Gubitak mogućnosti za učenje i obrazovne nejednakosti u Europi: mapiranje potencijalnih posljedica krize uzrokovane bolešću COVID-19), dokument za raspravu br. 14298 Instituta za ekonomiju rada (IZA), Bonn, 2021.

11. Vijeće je 2011. donijelo Preporuku o politikama za smanjenje ranog napuštanja školovanja¹⁰. Mnogo je toga učinjeno na europskoj i nacionalnoj razini u cilju provedbe te preporuke, pogotovo uzajamnim učenjem i razmjenom dobre prakse među državama članicama u strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja (ET 2020.). Na internetu je putem Europskog skupa alata za škole i Cedefopova skupa alata za strukovno obrazovanje i osposobljavanje za suzbijanje ranog napuštanja školovanja dostupan širok raspon resursa, primjera uspješnih mjera i materijala. U neovisnoj procjeni provedbe Preporuke, objavljenj 2019.¹¹, jasno se navodi da su Preporukom Vijeća i popratnim skupom alata politike EU-a potaknute preobrazbe ustanova za obrazovanje i osposobljavanje i politika te da se njima doprinijelo smanjenju ranog napuštanja školovanja. U procjeni su istaknuta i područja u kojima je potreban daljnji rad. U procjeni su istaknuta i područja u kojima je potreban daljnji rad.
12. U okviru programa Erasmus+ pružena je potpora nizu transnacionalnih projekata posvećenih uključivanju u različitim sektorima obrazovanja, usmjerenih na rješavanje problema postizanja slabih rezultata i ranog napuštanja školovanja. Uključivanje je jedan od sveobuhvatnih prioriteta programa Erasmus+ za razdoblje 2021.–2027. Taj program sadržava i poseban prioritet politike: rad na rješavanju problema nepovoljnog položaja za učenje, ranog napuštanja školovanja i niske razine osnovnih vještina, pri čemu se dionicima dopušta pristup financiranju iz programa Erasmus+ za provedbu preporuka politike.

¹⁰ SL C 191, 1.7.2011., str. 1.

¹¹ Europska komisija, Glavna uprava za obrazovanje, mlade, sport i kulturu (2019.), Donlevy, V., Day, L., Andriescu, M., Downes, P., *Assessment of the implementation of the 2011 Council recommendation on policies to reduce early school leaving: final report* (Procjena provedbe Preporuke Vijeća o politikama za smanjenje ranog napuštanja školovanja iz 2011.: završno izvješće), Ured za publikacije, Luxembourg, 2019.

13. Iz europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF) za razdoblje 2014.–2020. mobilizirana su znatna ulaganja za rješavanje problema ranog napuštanja školovanja kao potpora za mnoge velike projekte usklađene s Preporukom Vijeća iz 2011. Iz Europskog socijalnog fonda plus pruža se potpora pojedincima, regijama i državama članicama koji se suočavaju s posebnim izazovima – od oporavka od pandemije bolesti COVID-19 do ostvarivanja ciljeva EU-a u području klimatskih promjena, zapošljavanja, socijalne uključenosti i obrazovanja. Upotreba sredstava iz europskih strukturnih i investicijskih fondova i fondova kohezijske politike za razdoblje 2021.–2027. temelji se, među ostalim, na preporukama za pojedine zemlje objavljenima u okviru europskog semestra.
14. Instrument za tehničku potporu omogućuje državama članicama da na zahtjev dobiju potporu za prilagođene reforme u različitim područjima, kao što su poboljšanje odgojno-obrazovnih ishoda djece, unaprjeđenje ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, oblikovanje nacionalnih strategija i akcijskih planova za rješavanje problema ranog napuštanja školovanja i njegovo sprečavanje, izrada alata za podupiranje zapošljavanja i stručnog usavršavanja nastavnog osoblja ili priprema i provedba kurikularnih reformi. Nekoliko država članica koristilo se Instrumentom za tehničku potporu i Programom potpore strukturnim reformama koji mu je prethodio kako bi poduprle reforme povezane sa sprečavanjem ranog napuštanja školovanja, pogotovo kad je riječ o djeci u ranjivom položaju.
15. Djeci i adolescentima potreban je uravnotežen skup kognitivnih, socijalnih i emocionalnih kompetencija kako bi bili uspješni u obrazovanju i životu. U Preporuci Vijeća od 22. svibnja 2018. o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje¹² definirana je „osobna i socijalna kompetencija te kompetencija učenja kako učiti”. To uključuje sposobnost suočavanja s nesigurnošću i složenošću, podržavanja vlastite tjelesne i emocionalne dobrobiti, održavanja fizičkog i mentalnog zdravlja, razvijanja suradničkih i pozitivnih odnosa, življenja u kojem se vodi računa o zdravlju i koje je usmjereno na budućnost te rješavanje sukoba u uključivom i poticajnom okružju.

¹² SL C 189, 4.6.2018., str. 1.

16. U Zaključcima Vijeća o pravičnosti i uključenosti u području obrazovanja i osposobljavanja u cilju promicanja obrazovnog uspjeha za sve¹³ pozivaju se države članice da provedu mjere obrazovne politike i rade na provedbi, prema potrebi, reformi u sustavima obrazovanja i osposobljavanja, uzimajući u obzir cijeli spektar obrazovanja i osposobljavanja te globalni institucijski pristup, kako bi se unaprijedile jednake mogućnosti i uključenost te promicao obrazovni uspjeh na svim razinama i u svim vrstama obrazovanja i osposobljavanja.
17. U Zaključcima Vijeća o europskim učiteljima i nastavnicima budućnosti¹⁴ prepoznaje se da su učitelji, nastavnici i ravnatelji škola neizostavna pokretačka snaga obrazovanja i osposobljavanja i ističe se potreba za dodatnim razvojem i unaprjeđivanjem njihovih kompetencija. Ključna uloga učitelja i nastavnika prepoznata je u Komunikaciji o europskom prostoru obrazovanja i Rezoluciji Vijeća o europskom prostoru obrazovanja.
18. U Preporuci Vijeća od 22. svibnja 2019. o visokokvalitetnim sustavima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja¹⁵ istaknuto je da pristup kvalitetnim uslugama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja za svu djecu doprinosi njihovu zdravom razvoju i obrazovnom uspjehu te smanjenju društvenih nejednakosti i smanjuje razlike u kompetencijama među djecom iz različitih socioekonomskih sredina.
19. U Preporuci Vijeća od 29. studenoga 2021. o pristupima kombiniranog učenja za visokokvalitetno i uključivo osnovno i srednjoškolsko obrazovanje¹⁶ promiču se pristupi kombiniranog učenja, pri čemu se kombiniraju okruženja za učenje u prostorijama škole i ona za učenje na daljinu te digitalni i nedigitalni alati za učenje kako bi se izgradili otporniji i uključiviji sustavi obrazovanja i osposobljavanja. Takvim se praksama omogućuje primjena raznovrsnih i diferenciranih pristupa i alata kako bi se pružila bolja potpora svim učenicima, a osobito onima sa specifičnim potrebama ili onima u nepovoljnom položaju, i povećala njihova motivacija za učenje.

¹³ SL C 221, 10.6.2021., str. 3.

¹⁴ SL C 193, 9.6.2020., str. 11.

¹⁵ SL C 189, 5.6.2019., str. 4.

¹⁶ SL C 504, 14.12.2021., str. 21.

20. U Programu vještina za Europu¹⁷ utvrđene su mjere kojima se na temelju iskustava stečenih za vrijeme pandemije bolesti COVID-19 nastoji ojačati održiva konkurentnost, izgraditi otpornost za odgovor na krize i pomoći pojedincima i poduzećima da razviju skup relevantnih vještina. U Preporuci Vijeća od 24. studenoga 2020. o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (SOO) za održivu konkurentnost, socijalnu pravednost i otpornost¹⁸ predlaže se obnovljena vizija politike EU-a za strukovno obrazovanje i osposobljavanje, koja ima ključnu ulogu u sprečavanju i suzbijanju ranog napuštanja školovanja i promicanju jednakih mogućnosti.
21. U Akcijskom planu za digitalno obrazovanje¹⁹ utvrđene su mjere za poboljšanje digitalnih vještina i kompetencija za digitalnu transformaciju kako bi se osiguralo da nijedan učenik ne bude zapostavljen i da osobe s diplomom ili srednjoškolskom strukovnom kvalifikacijom imaju kompetencije potrebne na tržištu rada. U Planu se predviđaju izrada zajedničkih smjernica za nastavno osoblje i odgojno-obrazovne djelatnike radi poticanja digitalne pismenosti i suzbijanja dezinformacija te ažuriranje Europskog okvira digitalnih kompetencija i planira se predlaganje preporuke Vijeća o poboljšanju prenošenja digitalnih vještina u obrazovanju i osposobljavanju. Akcijskim planom potiče se i na uklanjanje rodni razlika u znanosti, tehnologiji, inženjerstvu i matematici (STEM).
22. U Preporuci Vijeća (EU) 2021/1004 od 14. lipnja 2021. o uspostavi europskog jamstva za djecu²⁰ države članice pozivaju se da djeci kojoj je potrebna pomoć (tj. koja su izložena riziku od siromaštva ili društvene isključenosti, posebno Romi) zajamče djelotvoran i besplatan pristup obrazovanju i školskim aktivnostima. U Strategiji EU-a o pravima djeteta²¹ poziva se na izgradnju uključivog i kvalitetnog obrazovanja. U novoj Europskoj strategiji za bolji internet za djecu (BIK+)²² poziva se na izgradnju digitalnog okružja u kojem će djeca biti zaštićena, osnažena i poštovana i ističe se da djeca u ranjivom položaju trebaju imati jednake mogućnosti za iskorištavanje prilika koje pruža digitalno desetljeće.

¹⁷ COM(2020) 274 final.

¹⁸ SL C 417, 2.12.2020., str. 1.

¹⁹ COM(2020) 624 final.

²⁰ SL L 223, 22.6.2021., str. 14.

²¹ COM(2021) 142 final.

²² COM(2022) 212 final.

23. U novoj generaciji EU-ovih strategija za ravnopravnost i okvirâ politike uključivanja donesenih 2020. i 2021.²³ stavlja se naglasak na promicanje pravednosti i uključenosti te borbu protiv diskriminacije u obrazovanju, uz pružanje ciljane potpore osobama u najnepovoljnijem položaju i onima koje su izložene najvećem riziku od diskriminacije.
24. U Preporuci Vijeća od 30. listopada 2020. o lakšem prelasku u svijet rada – jačanje Garancije za mlade te o zamjeni Preporuke Vijeća od 22. travnja 2013. o uspostavi Garancije za mlade²⁴ preporučuje se da se povratak mladih u obrazovanje i osposobljavanje olakša raznolikim ponudama za nastavak obrazovanja, osiguravajući, prema potrebi, vrednovanje neformalnog i informalnog učenja. Usto, inicijativom ALMA (Aim, Learn, Master, Achieve – „Teži, nauči, svladaj, postigni”), u kojoj se potpora za obrazovanje, strukovno osposobljavanje ili zapošljavanje kombinira sa stručnom praksom u drugoj državi članici EU-a radi unapređivanja vještina, znanja i iskustva, pomaže se mladima u dobi od 18 do 30 godina koji su u nepovoljnom položaju i ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (skupina NEET) da se uključe na tržište rada u matičnoj zemlji.
25. Iskustvo stečeno u provedbi Preporuke Vijeća iz 2011. i nova saznanja do kojih se došlo istraživanjima i savjetovanjima s dionicima ukazuju na potrebu za širim, uključivijim i sustavnijim pristupom školskom uspjehu, u kojem će se istodobno raditi na ostvarenju ciljeva na razini EU-a u području osnovnih vještina i cilja u području ranog napuštanja školovanja i u koji će dimenzija dobrobiti biti u potpunosti integrirana. Takav bi pristup trebao osigurati razvoj kompetencija potrebnih za uspjeh u obrazovanju i životu i dovesti do stjecanja vrijednih iskustava učenja, motiviranosti, većeg angažmana u zajednici i prelaska na stabilan odrasli život i aktivnije građanstvo.

²³ Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.–2025. (iz 2020.), Akcijski plan EU-a za antirasizam za razdoblje 2020.–2025. (iz 2020.), Strateški okvir EU-a za ravnopravnost, uključivanje i sudjelovanje Roma 2020.–2030. (iz 2020.) i s njime povezana preporuka Vijeća (iz 2021.), Strategija o ravnopravnosti LGBTIQ osoba 2020.–2025. (iz 2020.), Akcijski plan za integraciju i uključivanje za razdoblje 2021.–2027. (iz 2020.), Strategija o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021.–2030. (iz 2021.), Strategija EU-a za suzbijanje antisemitizma i njegovanje židovskog načina života (iz 2021.).

²⁴ SL C 372, 4.11.2020., str. 1.

26. Države članice trebaju u čitavom EU-u sustavno raditi na smanjenju broja učenika koji postižu slabe rezultate i onih koji rano napuštaju školovanje te promicati školski uspjeh. Radi pružanja koordinirane potpore djeci, mladima i njihovim obiteljima potrebno je na razini sustava osigurati usklađenost mjera politika, koordinaciju s drugim relevantnim područjima politika (kao što su mladi, zdravstvo, kultura, socijalne usluge, zapošljavanje, stanovanje, pravosuđe, migracije i integracija) i djelotvornu suradnju različitih dionika na svim razinama (nacionalnoj, regionalnoj, lokalnoj i školskoj). Istodobno je na razini škola potrebno, u skladu s nacionalnim okolnostima, promicati pristupe na razini cijele škole, koji obuhvaćaju sva područja aktivnosti (poučavanje i učenje, planiranje i upravljanje itd.) i u kojima sudjeluju svi ključni dionici (učenici, ravnatelji škola, nastavno i nenastavno osoblje, roditelji, obitelji te lokalna i šira zajednica)²⁵.
27. Ovom se Preporukom Vijeća u potpunosti poštuju načela supsidijarnosti i proporcionalnosti,

²⁵ Vidjeti definiciju u radnom dokumentu službi Komisije SWD(2022) 176 final.

PREPORUČUJE DRŽAVAMA ČLANICAMA DA:

1. do 2025. izrade ili, prema potrebi, dodatno ojačaju **integriranu i sveobuhvatnu strategiju**²⁶ **za školski uspjeh**, na odgovarajućoj razini i u skladu sa strukturom svojeg sustava obrazovanja i osposobljavanja, kako bi se posljedice socioekonomskog položaja na odgojno-obrazovne ishode svele na najmanju moguću mjeru, promicala uključenost u obrazovanju i osposobljavanju te dalje smanjili rano napuštanje školovanja i udio slabih rezultata u osnovnim vještinama, uzimajući pritom u obzir različite mjere navedene u okviru politike iz Priloga. Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti dobrobiti u školi jer je ona ključna komponenta školskog uspjeha. Ta bi strategija trebala uključivati mjere **prevencije, intervencije i kompenzacije** (uključujući mjere ponuđene u okviru ojačane Garancije za mlade²⁷), trebala bi se **temeljiti na dokazima** i u njoj bi se **univerzalne mjere trebale kombinirati s ciljanim i/ili prilagođenim odredbama** za učenike kojima je potrebna dodatna pozornost i potpora u uključivim okružjima (kao što su učenici u nepovoljnom socioekonomskom položaju, učenici migrantskog, izbjegličkog ili romskog podrijetla, učenici s vidljivim i nevidljivim vrstama invaliditeta, učenici s posebnim obrazovnim potrebama ili problemima s mentalnim zdravljem i učenici koji žive u izoliranim, otočnim ili udaljenim regijama, poput najudaljenijih regija EU-a, u skladu s nacionalnim okolnostima). Strategija bi se također trebala temeljiti na strukturiranoj **suradnji** dionika koji predstavljaju različita područja politika, različite razine upravljanja i različite razine obrazovanja i osposobljavanja, za nju bi trebalo osigurati odgovarajuća **financijska sredstva** i trebao bi je pratiti jasan **plan provedbe i evaluacije**;

²⁶ Tu se strategiju može uključiti u odgovarajuće nacionalne strateške dokumente.

²⁷ Preporuka Vijeća od 30. listopada 2020. o lakšem prelasku u svijet rada – jačanje Garancije za mlade te o zamjeni Preporuke Vijeća od 22. travnja 2013. o uspostavi Garancije za mlade, SL C 372, 4.11.2020., str. 1.

2. izrade i, prema potrebi, dodatno ojačaju **sustave za prikupljanje i praćenje podataka** na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, koji bi omogućivali sustavno prikupljanje kvantitativnih i kvalitativnih informacija o učenicima i čimbenicima koji utječu na ishode učenja, posebno o socioekonomskom položaju. Ti sustavi moraju biti usklađeni s propisima o zaštiti osobnih podataka i nacionalnim zakonodavstvom. Njima u mjeri u kojoj je to moguće treba osigurati da raščlanjeni podaci i informacije o širokom rasponu aspekata (uključujući stajališta samih učenika) budu dostupni na različitim razinama politika i da se upotrebljavaju (prema potrebi u anonimiziranom obliku) za analizu, prevenciju i ranu intervenciju, osmišljavanje politika te za usmjeravanje, praćenje i evaluaciju navedenih strategija;
3. u kontekstu integrirane i sveobuhvatne strategije i u skladu s nacionalnim okolnostima kombiniraju mjere prevencije, intervencije i kompenzacije, poput onih navedenih u okviru politike iz Priloga, radi pružanja potpore:
 - 3.1 **učenicima**, i to sustavnim kombiniranjem različitih mjera u okviru kojih se najveća važnost pridaje interesima i potrebama učenika i kojima se uzima o obzir njihovo mišljenje;
 - 3.2 **ravnateljima škola, učiteljima, nastavnicima i drugom osoblju, među ostalim u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju**, i to tako da im se pomogne da steknu znanje, vještine i kompetencije i da im se pruži potpora za trajno stručno usavršavanje i odgovarajuće vrijeme, prostor i potpora za djelotvoran rad sa svim učenicima, uključujući one kojima prijeti rizik od isključenosti, postizanja slabih rezultata i ranog napuštanja školovanja. Treba voditi računa o prepoznavanju i uvažavanju (koje se među ostalim iskazuje u financijskom obliku) njihova rada;
 - 3.3 **školama**, i to u oblikovanju pristupa školskom uspjehu „na razini cijele škole”, u kojem aktivno sudjeluju svi članovi školske zajednice (ravnatelji škola, učitelji, nastavnici i drugi odgojno-obrazovni djelatnici, učenici, roditelji, obitelji i lokalna zajednica) i razni dionici i surađuju na promicanju obrazovnog uspjeha za sve učenike;

- 3.4 mjerama **na razini sustava** i međusektorskom pristupu radi jačanja pravednosti i uključenosti u obrazovanju i osposobljavanju i promicanja obrazovnog uspjeha za sve učenike, među ostalim radom na uklanjanju struktura i mehanizama koji bi mogli osobito štetno utjecati na učenike iz skupina u nepovoljnijem položaju;
4. u skladu s nacionalnim, regionalnim i lokalnim potrebama optimiziraju korištenje nacionalnih i EU-ovih **resursa** za ulaganje u infrastrukturu, osposobljavanje, alate i resurse za povećanje uključenosti, ravnopravnosti i dobrobiti u obrazovanju, među ostalim fondova i stručnog znanja EU-a za reforme i ulaganje u infrastrukturu, alate, pedagogiju i stvaranje zdravih okruženja za učenje, pogotovo programa Erasmus+, Mehanizma za oporavak i otpornost, Europskog socijalnog fonda plus, Europskog fonda za regionalni razvoj, programa Digitalna Europa, programa Obzor Europa, Instrumenta za tehničku potporu, Fonda za azil, migracije i integraciju itd. te osiguraju da korištenje tih sredstava bude usklađeno s cjelokupnom strategijom;
5. izvješćuju o svojoj strategiji, poduzetim mjerama, relevantnim mehanizmima za praćenje i evaluaciju i dodijeljenim proračunskim sredstvima u skladu s aranžmanima o izvješćivanju koji već postoje u sklopu europskog prostora obrazovanja (među ostalim u strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja (2021.–2030.) i europskog semestra;
6. aktivno uključuje mlade u provedbu Preporuke Vijeća, među ostalim u okviru dijaloga EU-a s mladima, kako bi se osiguralo da se saslušaju i uzmu u obzir mišljenja, stajališta i potrebe mladih, uključujući one u nepovoljnom položaju;

POZIVA KOMISIJU DA:

1. podupre provedbu Preporuke Vijeća i povezanih inicijativa, kao što su europsko jamstvo za djecu i ojačana Garancija za mlade, olakšavanjem uzajamnog učenja i razmjene među državama članicama i svim relevantnim dionicima u vezi s obrazovnim uspjehom za sve na sljedeće načine:
 - 1.1 provedbom strateškog okvira za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja u smjeru europskog prostora obrazovanja i šire (2021.–2030.), u kojem su glavna prioritetna područja smanjenje ranog napuštanja školovanja, poboljšanje rezultata u osnovnim vještinama i promicanje dobrobiti učenika, učitelja i nastavnika;
 - 1.2 uspostavom stručne skupine za strategije za stvaranje poticajnih okruženja za učenje za skupine izložene riziku od postizanja slabih rezultata i podupiranje dobrobiti u školi i promicanjem aktivnosti te skupine, koja će nastaviti rad na identifikaciji dobre prakse u vezi s razvojem poticajnih i zdravih okruženja za učenje, promicanjem mentalnog zdravlja, zdravog načina života i fizičke te emocionalne dobrobiti (među ostalim radom na posttraumatskom stresu) i sprečavanjem vršnjačkog nasilja i nasilja u školi, kao i rad na prijedlozima o djelotvornom uvođenju uspješnih praksi u škole i preporukama o aktivnostima podizanja svijesti na razini EU-a i na nacionalnoj razini;
 - 1.3 identifikacijom i razmjenom uspješnih praksi (među ostalim uzajamnog učenja i uzajamnog mentorstva), smjernica i praktičnih alata radi podupiranja osmišljavanja, provedbe i evaluacije nacionalnih, regionalnih i lokalnih politika i praksi, uključujući one usmjerene na učenike u nepovoljnom položaju, služeći se EU-ovim kolaborativnim alatima i internetskim platformama te uz pomoć zajednica za obrazovanje i osposobljavanje, među kojima su zajednica eTwinning, nova Europska platforma za odgoj i obrazovanje, zajednica bivših studenata programa Erasmus+, ambasadori Cedefopa za suzbijanje ranog napuštanja školovanja i Kutak za učenje, na kojem su dostupni višejezični nastavni materijali o EU-u;

- 1.4 podizanjem svijesti i poticanjem na iskorištavanje prilika za promicanje, podupiranje i omogućivanje uključenosti, pravednosti i dobrobiti u obrazovanju i osposobljavanju u okviru fondova EU-a, kao što su program Erasmus+, Mehanizam za oporavak i otpornost, Europski socijalni fond plus, Europski fond za regionalni razvoj, program Digitalna Europa, program Obzor Europa, instrument za tehničku potporu, Fond za azil, migracije i integraciju itd.;
- 1.5 podupiranjem istraživanja i anketa na razini EU-a; poticanjem uspostavljanja istraživačkih mreža i podupiranjem dijaloga između istraživačke zajednice i oblikovatelja politika te između istraživačke zajednice i odgojno-obrazovnih djelatnika;
- 1.6 uzimanjem u obzir ishoda strukturiranog dijaloga o digitalnom obrazovanju i vještinama;
2. u suradnji s državama članicama podupre izradu i diseminaciju smjernica i resursa o obrazovnom uspjehu za sve učenike (među ostalim o integraciji migranata i učenju jezika), namijenjenih dobrovoljnoj uporabi u državama članicama, među ostalim daljnjim razvojem i promicanjem Europskog skupa alata za škole o promicanju uključivog obrazovanja i suzbijanju ranog napuštanja školovanja, zbirke poticajnih praksi o uključivom obrazovanju i građanskom odgoju i Cedefopova alata za strukovno obrazovanje i osposobljavanje za suzbijanje ranog napuštanja školovanja;
3. podupre mogućnosti stručnog usavršavanja odgojno-obrazovnih djelatnika i drugih dionika na sljedeće načine:
 - 3.1 razmjenom primjera dobre prakse iz razmjena osoblja, projekata i mreža u okviru programa Erasmus+, među ostalim putem internetske zajednice eTwinning, akademija za stručno usavršavanje učitelja i nastavnika u okviru programa Erasmus+ i centara strukovne izvrsnosti;

- 3.2 omogućivanjem masovnih otvorenih internetskih tečajeva (MOOC) i obrazovnih mogućnosti (uključujući mikrokvalifikacije) za trajno stručno usavršavanje za učitelje, nastavnike, ravnatelje škola i edukatore učitelja i nastavnika putem nove Europske platforme za odgoj i obrazovanje te promicanjem širokog pohađanja tih tečajeva;
4. prati provedbu Preporuke Vijeća i izvješćuje o njoj u okviru aranžmana koji već postoje u sklopu europskog prostora obrazovanja (među ostalim u strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja) i europskog semestra (uključujući revidirani pregled socijalnih pokazatelja);
5. prati napredak u postizanju ciljeva na razini EU-a i periodično izvješćuje o njemu u okviru izvješća o europskom prostoru obrazovanja; u bliskoj suradnji sa Stalnom skupinom za pokazatelje i mjerila razmotri načine na koje se može unaprijediti praćenje na razini EU-a, osobito procjenom postojećih pokazatelja na razini EU-a i, ako je to primjereno i potrebno, predlaganjem novih, posebice za uključenost i pravednost.

Preporuka Vijeća od 28. lipnja 2011. o politikama za smanjenje ranog napuštanja školovanja zamjenjuje se ovom Preporukom.

Sastavljeno u Bruxellesu

Za Vijeće
Predsjednik/Predsjednica

Okvir politike za školski uspjeh

U ovom se Prilogu predlaže okvir politike koji služi kao referentan alat za nacionalne, regionalne i lokalne oblikovatelje politika i odgojno-obrazovne djelatnike u području obrazovanja i osposobljavanja i koji može potaknuti sustavan odgovor politike kako bi se osigurali bolji odgojno-obrazovni ishodi za sve učenike.

U tom okviru politike opisuje se sustavni pristup poboljšanju školskog uspjeha svih učenika, bez obzira na njihove osobne značajke, obitelj, kulturno podrijetlo i socioekonomski položaj. Utvrđuju se ključni uvjeti i mjere za smanjenje ranog napuštanja školovanja i udjela slabih rezultata iz osnovnih vještina, na temelju dokaza i primjera dobre prakse utvrđenih u državama članicama i u okviru vrhunskih istraživanja. Okvir se temelji na širokom i uključivom pristupu školskom uspjehu koji se ne odnosi samo na obrazovne rezultate, nego se njime uzimaju u obzir i elementi kao što su osobni, socijalni i emocionalni razvoj te dobrobit učenika u školi. Obuhvaća nekoliko sveobuhvatnih uvjeta (točke 1. i 2.) i skup mogućih mjera koje treba promicati na razini škole i sustava, u skladu s nacionalnim obrazovnim sustavima.

1. Kako bi svi učenici, bez obzira na njihove osobne značajke, obitelj, kulturno podrijetlo i socioekonomski položaj, mogli postići uspjeh u školi, potrebna je **integrirana i sveobuhvatna strategija za školski uspjeh** na odgovarajućoj razini politike (nacionalnoj, regionalnoj, lokalnoj), u skladu s nacionalnim okolnostima i strukturom sustava obrazovanja i osposobljavanja. Elementi takve strategije trebali bi, primjerice, biti sljedeći:
 - a) osigurati koordinaciju s drugim područjima politika (kao što su mladi, zdravstvo, kultura, socijalne usluge, zapošljavanje, stanovanje, pravosuđe, uključivanje izbjeglica i drugih migranata i nediskriminacija) i uspostaviti održivu suradnju među različitim razinama upravljanja sustavom obrazovanja i osposobljavanja, kao i sustavan dijalog sa svim relevantnim dionicima (među ostalim učenicima, roditeljima i obiteljima te predstavnicima marginaliziranih skupina) od faze osmišljavanja politika do provedbe i evaluacije;

- b) imati uravnotežen, usklađen i koordiniran skup mjera politike u kojem se kombiniraju prevencija, intervencija i kompenzacija, s posebnim naglaskom na mjerama prevencije i intervencije;
- c) povezati (prema potrebi) nacionalne, regionalne i lokalne strateške pristupe prevenciji ranog napuštanja školovanja s onima kojima se nastoje promicati osnovne vještine, raditi na rješavanju problema vršnjačkog nasilja i kiberzlostavljanja (uključujući rodno uvjetovano vršnjačko nasilje i seksualno uznemiravanje) i podupirati dobrobit;
- d) u uključivim okružjima sustavno kombinirati univerzalne mjere za sve učenike na razini cijele škole s ciljanim mjerama za određene učenike ili skupine učenika koji imaju slične potrebe ili su izloženi umjerenom riziku i s prilagođenijim mjerama za one koji imaju složene ili kronične potrebe i izloženi su najvećem riziku;
- e) posvećivati posebnu pozornost djeci i mladima izloženima riziku od nepovoljnog položaja ili diskriminacije osiguravanjem međusektorskog pristupa i primjenom odgovarajućih mjera za skupine izložene riziku, kao što su djeca slabijeg socioekonomskog statusa, migrantskog ili romskog podrijetla, izbjeglice, djeca i mladi s vidljivim ili nevidljivim vrstama invaliditeta, uključujući dugotrajna ili kratkotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, i oni s posebnim obrazovnim potrebama ili problemima s mentalnim zdravljem, u suradnji sa socijalnim radnicima i zdravstvenim stručnjacima;
- f) posvećivati pozornost utvrđivanju rodni razlika u obrazovanju i osposobljavanju, među ostalim pojačanim praćenjem uspješnosti dječaka i djevojčica te, prema potrebi, uvođenjem posebnih aktivnosti;
- g) razmotriti važnost neformalnih i informalnih obrazovnih procesa za uspjeh u učenju i uključivanje svih relevantnih partnera;

- h) primjenjivati pristup utemeljen na dokazima, pouzdanim sustavima za prikupljanje i praćenje podataka (vidjeti točku 2. u nastavku) i najnovijim kvantitativnim i kvalitativnim istraživanjima, uzimajući u obzir prakse i alate za koje je dokazano da pomažu u postizanju obrazovnog uspjeha svih učenika. To uključuje pronalaženje nadahnuća u resursima dostupnima na europskoj razini, kao što su Europski skup alata za škole, Zbirka poticajnih praksi o uključivom obrazovanju i građanskom odgoju te Cedefopov alat za strukovno obrazovanje i osposobljavanje za suzbijanje ranog napuštanja školovanja i popis sustava i praksi za cjeloživotno usmjeravanje;
- i) raspodijeliti razmjerne resurse, među ostalim upotrebom nacionalnih fondova i fondova EU-a, te druge oblike potpore za reforme i ulaganja u obrazovne alate, infrastrukturu i pedagogiju (pogotovo u okviru programa Erasmus+, Mehanizma za oporavak i otpornost, Europskog socijalnog fonda plus, Europskog fonda za regionalni razvoj, programa Digitalna Europa, programa Obzor Europa, Instrumenta za tehničku potporu, Fonda za azil, migracije i integraciju i financijskog programa Instrument za povezivanje Europe (CEF2));
- j) utvrditi plan provedbe s jasnim ciljevima i ključnim etapama, utvrditi plan praćenja i evaluacije te uspostaviti koordinacijski mehanizam ili strukturu na razini koja odgovara nacionalnim okolnostima kako bi se olakšala suradnja, poduprla provedba i omogućili praćenje, evaluacija i revizija politike.

2. Da bi bila djelotvorna, integrirana strategija trebala bi se temeljiti na pouzdanim **sustavima za prikupljanje i praćenje podataka** u državama članicama na razini koja odgovara nacionalnim okolnostima i ne bi trebala predstavljati dodatno administrativno opterećenje za obrazovne ustanove. Ti bi sustavi, primjerice, trebali:
- a) omogućivati analizu opsega, učestalosti i mogućih razloga postizanja slabih rezultata i ranog napuštanja školovanja na svim razinama politike (nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj), među ostalim prikupljanjem stajališta marginaliziranih učenika i obitelji;
 - b) služiti za osmišljavanje i usmjeravanje razvoja politika, praćenje provedbe i evaluaciju djelotvornosti i učinkovitosti donesenih mjera;
 - c) omogućivati rano otkrivanje i prepoznavanje učenika izloženih riziku od ranog napuštanja školovanja i onih koji su rano napustili školovanje kako bi im se pružila pravovremena i odgovarajuća potpora, bez prozivanja i stigmatizacije tih učenika;
 - d) pružati osnovu za razvoj djelotvornih smjernica i potpore za škole.

Podaci i informacije trebali bi po mogućnosti obuhvaćati sve razine (rani i predškolski odgoj i obrazovanje, primarno obrazovanje, niže sekundarno obrazovanje, više sekundarno obrazovanje) i vrste obrazovanja i osposobljavanja (uključujući strukovno obrazovanje i osposobljavanje), trebali bi biti dostupni na različitim razinama politike i moraju biti usklađeni sa zakonodavstvom o zaštiti osobnih podataka. U skladu s nacionalnim okolnostima kvantitativne i kvalitativne podatke trebalo bi prikupljati uz visoku razinu raščlambe (na primjer prema spolu, socioekonomskom položaju, migrantskom podrijetlu, regionalnim razlikama itd.), a trebaju se odnositi na raznovrsne čimbenike koji negativno ili pozitivno utječu na ishode učenja (kao što su sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, pohađanje nastave, angažiranost u procesima učenja, rezultati iz osnovnih vještina, dobrobit u školi, mentalno zdravlje, osjećaj pripadnosti, problemi s ponašanjem, iskustva diskriminacije itd.).

3. Utvrđene su sljedeće dobre prakse za pružanje potpore **učenicima**, čija uspješna provedba potpuno ovisi o predanosti svih relevantnih dionika (ravnatelja škola, učitelja, nastavnika i drugog relevantnog osoblja, obitelji i samih učenika) na nacionalnoj, regionalnoj, lokalnoj i školskoj razini, u skladu s nacionalnim okolnostima i strukturom sustava obrazovanja i osposobljavanja:

Mjere prevencije

- a) osigurati rano prepoznavanje čimbenika rizika kao što su poteškoće u učenju, poteškoće u razvoju, jezične kompetencije i posebne obrazovne potrebe, među ostalim socijalne i emocionalne poteškoće, te rano prepoznavanje učenika izloženih riziku od postizanja slabih rezultata i napuštanja školovanja, bez prozivanja i stigmatizacije;
- b) izraditi kurikulare usmjerene na učenike, koji se temelje na uključivoj i relacijskoj pedagogiji i omogućuju primjenu raznovrsnih i personaliziranih načina poučavanja i učenja. Trebalo bi, prema potrebi, razmotriti aktivno sudjelovanje djece i mladih u stvaranju nastavnih materijala, osobito kad je riječ o resursima za sprečavanje vršnjačkog nasilja, socijalno i emocionalno učenje, rješavanje sukoba i prevladavanje predrasuda;
- c) uvrstiti socijalno i emocionalno učenje, sprečavanje vršnjačkog nasilja te mentalno i fizičko zdravlje u kurikulare od ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja do višeg sekundarnog obrazovanja i osposobljavanja;
- d) ojačati kompetencije iz jezika školovanja (ili više njih) i cijeniti i podupirati jezičnu raznolikost učenika kao pedagoški resurs za daljnje učenje i obrazovno postignuće. To može uključivati, na primjer, vrednovanje prethodnog poznavanja jezika, snažnu potporu na materinskom jeziku učenika (prvi jezik) i na jeziku školovanja, dostupnost poučavanja jezika koji učenici govore kod kuće i mehanizme za potporu prelaska iz prihvatnih u redovne razredne odjele na različitim razinama obrazovanja, ako je to primjenjivo;

- e) podupirati izbjeglice i novopridošle migrante u učenju jezika školovanja ranim uključivanjem u redovne razredne odjele i kurikulare, uz pružanje dodatne individualne potpore na odgovarajućoj razini radi pospješivanja socijalnog i akademskog učenja. Ključnu ulogu može imati i stalan pristup jezičnoj i obrazovnoj potpori, profesionalno usmjeravanje na svim razinama obrazovanja i osposobljavanja te međukulturno obrazovanje, uz angažiranost roditelja;
- f) promicati interaktivne i iskustvene pedagoške pristupe kojima se uzima u obzir kulturna i jezična raznolikost kako bi se učenike potaknulo da se osamostale, da budu odgovorni za svoje učenje i da aktivno rade na razvoju svojih kompetencija. Ti pristupi mogu sadržavati mogućnosti za kombinirano učenje (uključujući digitalne resurse i pristup knjižnicama, laboratorijima, muzejima, drugim kulturnim ustanovama, kao što su glazbene ili umjetničke škole, društvenim centrima i prirodi), pri čemu se uzimaju u obzir potrebe učenika s invaliditetom ili posebnim obrazovnim potrebama, fleksibilna i heterogena organizacija vremena i okruženja za učenje, transdisciplinarno poučavanje i učenje, suradničko učenje i vršnjačka potpora te upotreba asistivnih tehnologija za učenike s invaliditetom;
- g) promicati prakse vrednovanja kojima se uzimaju u obzir i podupiru osobne obrazovne potrebe i načini učenja, pogotovo opsežnom primjenom formativnog vrednovanja i kontinuirane provjere znanja te kombiniranjem više digitalnih i nedigitalnih obrazaca i alata (npr. portfelji, istorazinska ocjena i samoprocjena) koji su uključivi, participativni i kojima se uzima u obzir kulturna raznolikost;

Mjere intervencije

- h) izraditi okvire za škole kojima se nudi ciljana potpora svim učenicima koji imaju poteškoće u učenju ili su izloženi riziku od postizanja slabih rezultata primjenom multidisciplinarnog pristupa koji se temelji na timovima (npr. programi za angažiranje roditelja na temelju pristupa na razini cijele škole, programi mentorstva, uključujući uzajamno mentorstvo, mobilizacija pomoćnog osoblja, dodatno vrijeme za učenje za vrijeme školske godine i/ili praznika, pristup dodatnim okruženjima za učenje);
- i) nuditi pojačanu individualiziranu potporu učenicima s višestrukim i složenim potrebama, među ostalim socijalnim i emocionalnim potrebama te potrebama povezanim s mentalnim zdravljem (npr. privatne poduke, individualne planove za učenje, intervencije specijalista za emocionalno savjetovanje, psihoterapijske intervencije, multidisciplinarne timove, potporu obiteljima) u uključivim i pristupačnim okruženjima;
- j) pružiti rješenja na razini škole ili u suradnji s drugim dionicima za učenike koji imaju poteškoća u zadovoljavanju osnovnih potreba zbog svojeg socioekonomskog položaja (npr. nedostatak nastavnih materijala, poteškoće povezane s prijevozom, glad, nedovoljna prehrana i nedostatak sna);
- k) osigurati programe ciljane financijske i/ili nefinancijske potpore za učenike u nepovoljnom položaju kako bi im se olakšao prelazak na sekundarnu i tercijarnu razinu obrazovanja i osposobljavanja te uspješan završetak višeg sekundarnog obrazovanja kojim će steći relevantne kvalifikacije;
- l) osigurati mehanizme financiranja za učenike koji su izbjeglice i novopridošli migranti kako bi im se, prema potrebi, omogućio pristup poučavanju ili pripremnoj nastavi i jednostavan upis u sustav obrazovanja i osposobljavanja na svim razinama;

Kombinirane mjere intervencije/kompenzacije

- m) pružati socijalnu, emocionalnu i psihološku potporu učenicima, pogotovo onima koji proživljavaju negativna iskustva u djetinjstvu, traumu ili ozbiljne socijalne ili emocionalne poteškoće koje otežavaju njihovu angažiranost u školi. To može uključivati jačanje savjetničke i mentorske uloge osoblja, olakšavanje pristupa učenika stručnjacima i službama za mentalno zdravlje u školi i izvan nje te ranu intervenciju za žrtve i počinitelje vršnjačkog nasilja. Osmisliti sustav potpore vršnjaka i zajednice radi sprečavanja vršnjačkog nasilja / kiberzlostavljanja i nastojati riješiti problem svih vrsta diskriminacije;
- n) osigurati pristup pravednoj, prilagodljivoj i odgovarajućoj potpori za izbjeglice i novopridošle migrante, među ostalim socijalnoj, emocionalnoj i psihološkoj potpori, kako bi im se pomoglo da svladaju izazove povezane s posttraumatskim stresom i iskustvom migracije ili integracije. Tu je potporu potrebno ugraditi u širi međusektorski program kako bi se uzele u obzir sve njihove specifične potrebe, u suradnji sa socijalnim i zdravstvenim službama, ustanovama za mentalno zdravlje i svim ostalim relevantnim službama i agencijama te u bliskoj suradnji s učenicima i njihovim obiteljima ili pružateljima skrbi;
- o) olakšati pristup izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima (sport, umjetnost, volontiranje ili rad s mladima itd.) i poboljšati dokumentiranje i vrednovanje ishoda učenja;
- p) ojačati obrazovno usmjeravanje, profesionalno usmjeravanje i savjetovanje te stjecanje znanja za razvoj karijere kako bi se poduprlo stjecanje vještina i kompetencija za upravljanje karijerom. To treba uključivati nastavne i nenastavne aktivnosti, kao što su učenje kroz rad, posjeti radnim mjestima, praćenje rada, igre ili tečajeve kojima se stječe uvid u karijeru ili studijski program.

4. **Ravnatelji škola, učitelji, nastavnici i ostalo osoblje, uključujući one koji rade u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju**, imaju ključnu ulogu u strategiji. Kako bi mogli obavljati tu zahtjevnu dužnost, potrebno im je pružati potporu i osposobiti ih da razumiju i znaju kako ublažiti probleme obrazovne nejednakosti, postizanja slabih rezultata i neangažiranosti. Osim što im treba pomoći da steknu potrebno znanje, vještine i kompetencije, nužno je osigurati im i odgovarajuće radne uvjete u smislu vremena, prostora i sredstava. Utvrđene su sljedeće dobre prakse:

Mjere prevencije

- a) uvrstiti uključivanje, pravednost i raznolikost, razumijevanje postizanja slabih rezultata i neangažiranosti te bavljenje dobrobiti, mentalnim zdravljem i vršnjačkim nasiljem u sve obvezne programe inicijalnog obrazovanja učitelja i nastavnika;
- b) osigurati da inicijalno obrazovanje učitelja i nastavnika i trajno stručno usavršavanje budu visoke kvalitete i utemeljeni na istraživanjima te da ravnatelje škola, učitelje, nastavnike i druge odgojno-obrazovne djelatnike pripremaju da:
 - razumiju čimbenike rizika i zaštite koji bi mogli utjecati na obrazovna postignuća, neangažiranost ili rano napuštanje školovanja te na socijalne i emocionalne poteškoće i probleme s ponašanjem,
 - razumiju probleme povezane s dobrobiti, invaliditetom i mentalnim zdravljem, među ostalim s posttraumatskim stresom, te podupiru razvoj socijalnih i emocionalnih kompetencija učenika,
 - razvijaju kompetencije poučavanja u višejezičnim i višekulturnim okružjima,

- prepoznaju i dovode u pitanje rodne stereotipe u poučavanju i učenju (među ostalim niska očekivanja u vezi s obrazovnim postignućima dječaka i rodnim razlikama u znanosti, tehnologiji, inženjerstvu i matematici (STEM) te osmisle rodno osjetljive prakse poučavanja kojima će bolje motivirati i angažirati dječake i djevojčice,
 - prepoznaju i uvažavaju različite vrste poteškoća u učenju,
 - primjenjuju suradničke prakse i rade u multidisciplinarnim timovima u školi i s vanjskim partnerima,
 - prema potrebi služe se različitim pristupima učenju i alatima i okruženjima za učenje te aktivno primjenjuju kombinirano učenje, kombinirajući aktivnosti u učionici i na otvorenom, individualizirano i grupno poučavanje i učenje, digitalne i nedigitalne resurse itd.,
 - koriste se metodama i alatima formativnog vrednovanja u poučavanju i učenju,
 - promiču pozitivno okruženje za učenje primjenom strategija za upravljanje učionicom, sprečavanje vršnjačkog nasilja i rješavanje sukoba te izgradnjom povjerenja u odnosima s učenicima, roditeljima, obitelji i pružateljima skrbi, pogotovo s onima u nepovoljnijem položaju;
- c) omogućiti poticaje za rad učitelja, nastavnika, ravnatelja škola i drugih odgojno-obrazovnih djelatnika u školama s visokim udjelom učenika u nepovoljnom socioekonomskom položaju; poticati studente nastavničkih studija da stručnu praksu odrade u takvim školama;
- d) osigurati da sve osoblje koje radi u području stjecanja znanja za razvoj karijere i obrazovnog ili profesionalnog usmjeravanja bude osposobljeno i kvalificirano te da ima pristup inicijalnom i trajnom osposobljavanju;

- e) podupirati dobrobit učitelja, nastavnika, ravnatelja škola i drugog školskog osoblja i povećati privlačnost nastavničke profesije, među ostalim tako da se osiguraju odgovarajući radni uvjeti, profesionalna autonomija i aktivno sudjelovanje učitelja i nastavnika u upravljanju školom, visokokvalitetno inicijalno obrazovanje i trajno stručno usavršavanje, pristup stručnjacima i službama za potporu i mentalno zdravlje, suradnja i uzajamna potpora;

Mjere intervencije

- f) olakšati razmjene osoblja, uzajamno učenje i uzajamnu potporu među učiteljima, nastavnicima, drugim odgojno-obrazovnim djelatnicima i stručnjacima umrežavanjem, praćenjem rada, seminarima i uz pomoć zajednica učenja za stručnjake iz različitih područja te pristupom centrima stručnosti i odgovarajućim resursima koji mogu pomoći u prilagođavanju poučavanja i učenja specifičnim potrebama svih učenika; osigurati pristup specijaliziranim centrima za resurse ili savjetodavnim timovima koji mogu pružiti potrebne alate i pedagoške pristupe za podupiranje učenika koji su izbjeglice i novopridošli migranti te za rad na više mjesta i u više škola;
 - g) istražiti, ako je to moguće, kako alternativni načini ulaska u nastavničku profesiju mogu potaknuti veću raznolikost odgojno-obrazovnih djelatnika i omogućiti pristup toj profesiji pojedincima različita podrijetla, među ostalim kandidatima koji su i sami iskusili nepovoljan socioekonomski položaj.
5. U promicanju obrazovnog uspjeha za sve učenike osobito su se djelotvornima pokazali **pristupi na razini cijele škole** u kojima aktivno sudjeluju i surađuju svi članovi školske zajednice (ravnatelji škola, učitelji, nastavnici i drugi odgojno-obrazovni djelatnici, učenici, roditelji i obitelji) te razni dionici (npr. socijalne i zdravstvene službe, službe za mlade, terenski socijalni radnici, psiholozi, specijalisti za emocionalno savjetovanje / psihijatri, medicinske sestre, logopedi, stručnjaci za profesionalno usmjeravanje, osobe koje rade s mladima, tijela lokalne vlasti, nevladine organizacije, poduzeća, sindikati, dobrovoljci itd.) i šira zajednica. Neke su od uspješnih politika:

Mjere prevencije

- a) ravnateljima i upravnim odborima škola omogućiti dovoljnu razinu samostalnosti za donošenje odluka i obvezati ih na visoku razinu odgovornosti;
- b) promicati ugrađivanje školskog uspjeha za sve i dobrobiti (uključujući sprečavanje vršnjačkog nasilja, suzbijanje diskriminacije, rodnu osjetljivost i zdravstvene probleme) u postupke planiranja i upravljanja školom (planove razvoja škole, izjave o misiji, godišnje ili višegodišnje pedagoške planove itd.) i poticati škole da izrađuju, prate i evaluiraju posebne planove za uključenost i dobrobit;
- c) promicati školski uspjeh za sve učenike i dobrobit u školi u okviru unutarnjih i vanjskih mehanizama za osiguravanje kvalitete i promicati uključivanje ciljeva i pokazatelja o pitanjima kao što su okruženje za učenje, vršnjačko nasilje i dobrobit; osigurati da se u okviru vanjskog vrednovanja / inspekcije pružaju savjeti i potpora školama u kojima je provedena inspekcija, podupire samovrednovanje škola i promiče kultura samoprocjene i unapređivanja strategija i praksi koje se odnose na uključenost i dobrobit;
- d) stvoriti mogućnosti i izraditi smjernice za stručno usavršavanje kako bi se ravnateljima škola pomoglo u upravljanju organizacijskim promjenama i promicanju uključivih praksi;
- e) poticati participativno i demokratsko školsko okruženje u kojem učenici sudjeluju u donošenju odluka o školi i učionici i u kojem se primjenjuju participativne metode učenja prilagođene djeci i mladima, među ostalim onima iz marginaliziranih skupina;
- f) promicati školsku kulturu u kojoj se cijeni raznolikost, potiče dobrobit učenika, promiče njihov osjećaj pripadnosti i stvara sigurna okolina za dijalog o kontroverznim temama;

Kombinirane mjere prevencije i intervencije

- g) poticati suradničke i multidisciplinarne prakse u školama i partnerstva s lokalnim službama, osobama koje rade s mladima, stručnjacima u području socijalnih pitanja i zdravstva, poduzećima i širom zajednicom;
- h) promicati škole kao centre za cjeloživotno učenje zajednice, u kojima se obrazovanje, osposobljavanje i društveni život blisko isprepliću sa susjedstvom i u kojima zajednica preuzima zajedničku odgovornost za školu kao prostor za učenje;
- i) promicati umrežavanje škola i zajednice učenja za stručnjake iz različitih područja na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini radi promicanja uzajamnog učenja; poticati škole da se koriste resursima dostupnima u Europskom skupu alata za škole, Zbirici poticajnih praksi o uključivom obrazovanju i građanskom odgoju te Cedefopovu alatu za strukovno obrazovanje i osposobljavanje za suzbijanje ranog napuštanja školovanja;
- j) promicati „svijest o važnosti jezika” u školi i izvan nje i tako poticati sve dionike na razmatranje normi, vrijednosti i stavova prema jeziku i kulturnoj raznolikosti, među ostalim prepoznavanjem i uzimanjem u obzir svih jezika kojima se koriste članovi školske zajednice, uključivanjem roditelja, obitelji, pružatelja skrbi i šire zajednice u jezično obrazovanje, osnivanjem knjižnica s resursima na raznim jezicima i podupiranjem izvanškolskih aktivnosti u području učenja jezika;
- k) podupirati škole u tome da učinkovite prakse učine sastavnim dijelom svih faza „procesa učenja jezika” novopridošlih migranata (uključujući izbjeglice), među ostalim faze prihvata i procjene (npr. sveobuhvatnom i višedimenzionalnom procjenom pismenosti i jezične i drugih ključnih kompetencija), upisa u školu i raspoređivanja u razrede (npr. omogućivanjem, prema potrebi i ako je to primjenjivo, vremenski ograničene pripreme nastave i uspostavljanjem potpore dobrobiti i obrazovne potpore kako bi se olakšao prijelaz u redovno obrazovanje) te praćenja (kako bi se spriječilo da zbog kriterija za prijavu i upis u školu dođe do geografske segregacije učenika migrantskog podrijetla);

- l) poticati učinkovitu komunikaciju i suradnju s roditeljima, zakonskim skrbnicima i obiteljima o obrazovnom napretku i dobrobiti njihove djece, među ostalim uz pomoć kulturnih posrednika iz lokalne zajednice; uključivati roditelje, obitelji i zakonske skrbnike u nastavne i nenastavne aktivnosti (kao što su volontiranje u učionici, klubovi za čitanje i domaću zadaću, poduke u školskim knjižnicama, izvanškolski programi, klubovi poslova, sajmovi poslova, posjeti radnim mjestima, posjeti centrima za karijere itd.);
- m) promicati aktivno angažiranje roditelja i obitelji u donošenju odluka povezanih sa školom, među ostalim o kurikulumu, planiranju i vrednovanju, programima o dobrobiti i mentalnom zdravlju, socijalnom i emocionalnom učenju i profesionalnom usmjeravanju, te promicati i podupirati sudjelovanje roditelja u marginaliziranom socioekonomskom položaju;
- n) podupirati sudjelovanje roditelja u ranom razvijanju vještina njihove djece iz čitanja i matematike, primjerice programima u okviru kojih mogu posuditi knjige za učenje kod kuće, inicijativama za opismenjavanje obitelji itd.; povećati mogućnosti za obiteljsko učenje i obrazovanje roditelja, pogotovo za osobe koje imaju nizak stupanj obrazovanja i koje su izložene riziku od siromaštva, u suradnji s lokalnim službama i nevladinim organizacijama;
- o) pružati dodatnu potporu školama u socioekonomski ugroženim područjima s velikim brojem učenika iz marginaliziranih skupina. To se prema potrebi može učiniti smanjenjem omjera učenika i učitelja u takvim školama te ciljanom nabavom materijala, opreme i infrastrukture.

6. Kako bi se promicao obrazovni uspjeh za sve učenike, nužno je djelovati na značajke na razini sustava koje na različite načine mogu utjecati na pravednost i uključenost u području obrazovanja i osposobljavanja te jačati međusektorsku suradnju. Strukturne mjere navedene u nastavku mogu se uzeti u obzir za izradu integrirane i sveobuhvatne strategije:
- a) osigurati pravedan pristup cjenovno pristupačnom i visokokvalitetnom ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju za sve, u kojem je zaposlen dovoljan broj odgovarajuće osposobljenih djelatnika, što može poboljšati dobrobit djece i njihov kognitivni, socijalni i emocionalni razvoj te im osigurati temelje za uspjeh u obrazovanju i životu;
 - b) ojačati visokokvalitetno, privlačno i fleksibilno strukovno obrazovanje i osposobljavanje u kojem se kombinira stjecanje stručnih vještina i ključnih kompetencija;
 - c) promicati aktivne politike protiv segregacije, pogotovo donošenjem pravila o upisu koji školama omogućuju heterogeni sastav i politika usmjerenih na kvalitetu učenja te informirati javnost o tome kako raznolikost u učionici može biti korisna za poboljšanje odgojno-obrazovnih ishoda za sve učenike;
 - d) podupirati uključivanje učenika s invaliditetom i/ili posebnim obrazovnim potrebama u redovne škole, pri čemu stručno nastavno osoblje i drugi odgojno-obrazovni djelatnici/savjetnici ili zdravstveni djelatnici pružaju učinkovitu potporu. Tu mjeru treba popratiti uklanjanjem fizičkih prepreka u školskoj okolini, pružanjem nastavnih materijala u odgovarajućim formatima te primjenom raznovrsnih i individualiziranih pristupa poučavanju i učenju;

- e) što više izbjegavati ponavljanje razreda i promicati instrumente za praćenje kojima se već u ranoj fazi može upozoriti na obrazovne potrebe i poteškoće u učenju djece i mladih, uz omogućivanje, prema potrebi, ciljane i individualizirane potpore;
 - f) razmotriti alternative za rano praćenje kako bi se promicale pozitivne interakcije učenika različitih razina sposobnosti unutar heterogenih skupina i smanjio utjecaj socioekonomskog položaja na postignuća učenika jer uzrokuje obrazovnu segregaciju;
 - g) povećati fleksibilnost i prohodnost obrazovnih puteva, na primjer modularizacijom tečajeva, nuđenjem tečajeva namijenjenih strukovnom obrazovanju ili promicanjem fleksibilnosti trajanja i ulaznih točaka; olakšati prijelaz između razina i vrsta obrazovanja i osposobljavanja te između školovanja i budućeg zaposlenja, među ostalim mehanizmima priznavanja i vrednovanja, profesionalnim usmjeravanjem koje pružaju kvalificirani odgojno-obrazovni djelatnici te aktivnom suradnjom s dionicima, među ostalim s poduzećima;
 - h) omogućiti povratak u redovno obrazovanje i osposobljavanje te osigurati slobodan pristup kvalitetnim programima druge prilike za obrazovanje za sve osobe koje su rano napustile školovanje, što se može predložiti i u okviru ojačane Garancije za mlade.
-